

SZABÁLYKÖVETÉS VAGY DISZKRECIONALITÁS?

Benczes István – Kutasi Gábor

Költségvetési pénzügyek

AKADÉMIAI KIADÓ, BUDAPEST, 2010

Szabályokat a diszkrecionalitás helyett – Finn E. Kydland és Edward C. Prescott 1977-ben ezen a címen tették közzé tanulmányukat, amely a racionális várakozási elmélet diadalát beteljesítve alapjaiban változtatta meg a gazdaságpolitika eszközeiről és lehetőségeiről alkotott közfelfogást. Habár a monetáris politika olyan cselekvési tervet ír elő a maga számára, amelynek segítségével maximalizálni igyekszik a gazdasági szereplők hasznosságérzetét, alkalomadtán a gazdaságpolitika megpróbálkozhat lépéseinek újratervezésével (többletinflációt gerjeszt, hogy a reálbérek elinflálásával növelje a foglalkoztatást), a racionális várakozásokat formáló aktorok megtévesztése azonban nem jár sikerrel. A diszkrecionális intézkedések ebben a keretben a szabálykövetés alternatívájaként jelennek meg, s egyértelműen szuboptimális megoldást eredményeznek, mivel a gazdasági szereplők előzetesen már számítanak e gazdaságpolitikai lépésekre. Az eredmény a reálváltozók

változatlansága, a korábbinál magasabb infláció mellett (Kydland – Prescott, 1977).

A diszkrecionalitás és a szabálykövetés gazdaságpolitikai gyakorlatának összehasonlítása és eredményességük összemérése lett Benczes István és Kutasi Gábor kötetének központi kérdése is. A könyv egy klasszikus kutatási program betetőzésének tekinthető: a szerzők több évet átfogó eredményeinek tömör, szabatosan rendezett és logikus szerkezetbe állított összegzése. A vezető folyóiratokban publikált tanulmányok érintik például a politikai üzleti ciklusok elméletének és empirikus bizonyításának bőséges szakirodalmi áttekintését (Benczes – Ürögdi, 2008), a költségvetés hiányhajlamához vezető politikai és intézményi okok felmérését (Benczes, 2008; Kutasi, 2007), vagy a szabályalapú költségvetés-készítési gyakorlat és a fiskális fenntarthatóság közti összefüggések tisztázásának szándékát (Benczes – Kutasi, 2010). Az előzményekre tekintettel a kötet

alapvető tézise a gazdaságpolitikai szabályok hatékonyságába vetett hit és a szabályok, illetve ezek intézményi kereteinek kialakítása melletti érvelés hangoztatása.

A kiindulási alap az újklasszikus makroökonómia által elhintett kétkedés. *Robert E. Lucas* és csoportja az 1970-es évek elejétől kezdődően a gazdaságpolitika hatástalanságának körülményeit vizsgálva az addigi aktivista diszkracionális gazdaságpolitika sikerének korlátaira hívta fel a figyelmet. A monetáris politikát illető szkepszis nem volt új keletű: valójában már *Keynes* sem tekintette a monetáris politikát a makrogazdasági szabályozás hatékony eszközének. A likviditási csapda lehetősége miatt a jegybankok vélhetően nem képesek olyan alacsony szintre szállítani a beruházási kereslet szempontjából mérvadó kamatlábakat, hogy az elegendő legyen egy egyébként kereslethiányos környezetben a kedvező konjunktúra beindításához. A monetarista iskolát megteremtő, kifejezetten neoklasszikus gyökerű *Milton Friedman* az adaptív várakozási elmélet bevezetésével és a Phillips-görbe radikális átértelmezésével szintén a monetáris politika outputszabályozási képességének hiányosságaira hívta fel a figyelmet, habár nála végső soron a monetáris politika növekedésösztönző szerepének vizsgálata állt a középpontban.

A *Költségvetési pénzügyek* az eseti fiskális politikai lépések hatástalanságának téziséből kiindulva fejti ki mondanivalóját, szintén az újklasszikus makroökonómia eredményeire támaszkodva. A fiskális politika hatásosságának elvitatása azonban elméletileg is problémás. A monetarizmus feltűnése előtt a keynesi alapú (diszkracionális) gazdaságpolitika évtizedeken keresztül hirdette a költségvetési eszközök reálgazdasági hatásosságának tételét. Kedvezőtlen következmények persze adódtak: a keynesi elmélet által elhanyagolt infláció például az aktív anticiklikus fiskális politika egyik számottevő korlátja lett – de gondolhatunk a nemzetközi költségvetések által a keynesi gazdaságpo-

litika ajánlásainak követése miatt felhalmozott államadósságokra is, még ha *Keynes* eredeti ajánlása nem a deficit terhére való költségvetési költségek volt. A diszkracionális költségvetési intézkedések kedvezőtlen körülményeinek felismerése azonban nem keverhető össze az eseti fiskális politika eleve elrendelt hatásosságának tételével – s azzal, hogy a kötet az újklasszikus kétkedést választja kiindulási alapként, úgyesen el is kerüli ezt a csapdát. Egy másikat azonban nem sikerül: kérdéses ugyanis, hogy az újklasszikus makroökonómia fiskális politikai elmélete valóban az eseti költségvetéspolitikai beavatkozások hatástalanságát hangoztatja-e. A racionális várakozások elmélete valóban a gazdaságpolitika egyik fontos (és újonnan észlelt) korlátja lett, hatókörét azonban mégsem szabad túlbecsülni. A racionalitásnak az elmélet által feltételezett szintje egy *tiszta elmélet* tartozéka, vagyis ha a valós gazdasági szereplők efféle racionalitásra nem képesek, a diszkracionális politika hatástalansági tétele és a szereplők alkalmazkodási képességéről alkotott kép is módosul a megvalósulás során. A teljes hatástalanság korlátai már a monetáris politika szférájában is jelentkeznek. Lényeges elem például, hogy a racionális várakozások és a folyamatos piacmegtisztulás két különböző és külön kezelendő feltételezést jelent, s e két feltételezés csak együttesen képes előidézni a diszkracionális monetáris politika hatástalanságát (Weeks, 1998: 92–94. oldal). A racionális várakozások ragadós árak mellett (például *Gordon*, 1979) nem elegendők ahhoz, hogy a monetáris politika hatástalan legyen. Rendelkezésre állnak olyan modellvizsgálatok is, amelyek például a (bér)szerezések merevségének hatásait vizsgálva arra jutottak, hogy racionális várakozások mellett is lehetőség nyílik monetáris politikai eszközökkel bizonyos reálgazdasági alkalmazkodás kiváltására (*Fischer*, 1977). *John Taylor* például azt a helyzetet elemezte, amelyben a gazdasági szereplők a monetáris politika strukturális váltása miatt ideiglenesen csak tor-

zítottan képesek megbecsülni a döntéshozók soron következő lépéseit, vagyis számottevő különbség jelenik meg a közönség monetáris politikáról formált várakozásai, valamint a tényleges monetáris politikai lépések között (Taylor, 1975). Ilyenkor természetesen számolni kell átmeneti hatásossággal. Utalni kell azokra a kísérleti eredményekre is, amelyek a racionalitás tényét nem vitatják ugyan el a gazdasági szereplőktől, ám amelyek alapján a racionalitás kiépülése határozottan időigényes és becslési hibákkal terhelt folyamatnak mutatkozik (Smith, 1991).

A diszkrecionális fiskális politika hatástalanságát a permanens jövedelmi elmélet és a Barro–Ricardo-féle ekvivalenciátétel alapján szokás bizonyítani, s e tételekre a kötet is kitér röviden (4. és 7. fejezet), a kritika bármiféle szándéka nélkül. A permanens jövedelmi elmélet eredetileg Friedman nevéhez fűződik, de az újklasszikus makroökonómia később erre is kiterjesztette hatását a racionális várakozások hipotézisével felcserélve a Friedman által előfeltételezett adaptív sémát. Ha figyelembe vesszük azokat az eredményeket, amelyeket az újklasszikus makroökonómia a permanens jövedelem elméletével kapcsolatban kifejtett, illetve ha tételesen számba vesszük az ekvivalenciátételből következő fiskális politikai hatástalansághoz vezető feltételezéseket, akkor legalábbis kétséggé válik e hatástalanság abszolút jellege. Észre kell venni, hogy a permanens jövedelmet alkotó annuitás tulajdonképp mindig adott információs állomány esetében értelmezendő. Eszerint persze a jövedelmi tagok új, a becslések módosítását szükségessé tevő információk felmerülése esetén megváltoznak – s ekkor egy újabb, egyszerű annuitás áll elő, amely változatlan is marad egészen addig, amíg újabb módosítás nem válik szükségessé. Ebből következik a fiskális politika keresletszabályozási képességének *gyengülése*. Az elmélet szerint a fogyasztás adócsökkentések révén való befolyásolása például kizárólag akkor vihető keresztül, ha a gaz-

dasági szereplők hosszabb időszakra vonatkozóan számítanak jövedelmük emelkedésére. Ha egy fiskális politikai akció keretében az adócsökkentés miatt kieső költségvetési bevételeket az államháztartás kötvénykibocsátással finanszírozza, a gazdasági szereplők eleve tudják, hogy a kötvényállomány adósságszolgálatá tetemes terheket fog később róni a költségvetésre, s végső soron magukra, a gazdasági szereplőkre. Az adósságszolgálatot vélhetően adóemelésekkel fogja finanszírozni a költségvetés, s ez azt jelenti, hogy a jelenbeli nagyobb tényleges jövedelmet ellensúlyozza a jövedelmek később várható csökkenése. Így végső soron nem változnak a fogyasztási célú kiadások, illetve a permanens jövedelemre adott becslések. Az adórendszer bármely módosítása csakis akkor érinti a fogyasztási kiadásokat, ha e változtatások a permanens jövedelemre gyakorolnak hatást. Ha azonban ezt sikerül elérni, a diszkrecionális fiskális politikai lépések újra hatásosak lesznek. A permanens jövedelmi elmélet racionális várakozások melletti specifikációja a modellvizsgálatok szerint – bármilyen furcsának is tűnhet – a Keynes által leírt rugalmas fogyasztásváltozásokat eredményezi (vö. Bilson, 1980). Ehhez mindössze meglepetésre van szükség: el kell érni azt, hogy a fiskális politika a keresletélénkítési céllal meghozott adócsökkentések után ne kényszerüljön a kieső bevételek kötvénykibocsátással való finanszírozására, ami végeredményben elkerülhetlenné tenné az adócsökkentés visszavonását. Ez hívja fel a figyelmet a fiskális reformok fontosságára, amelyek eszerint abban is segíthetnek, hogy a költségvetés visszanyerje az aggregált kereslet diszkrecionális intézkedéseken keresztül befolyásolásának képességét. A fiskális reformok közjóságnak tekinthetők, s ekként a potyautazásra való törekvés erősen a reformok megghiúsulása irányába hat, ráadásul a politikai-alkotmányos rendszerek egyes intézményi kellékei szintén a deficithajlam kialakulását és tartós fennmaradását eredményezhetik. Mindezt

szem előtt tartva nem is csodálkozhatunk azon, hogy egy fiskális reform, amely alkalmas lehet arra, hogy megbontsa az adócsökkentés és kötvényfinanszírozás közti hagyományos kapcsolatot, valóban meglepetést tud okozni, s kiválthatja a permanens jövedelem becsléseinek változását.

Hasonló következmények adódnak az ekvivalenciatételből is, a tétel azonban e következmények körültekintő értelmezésére s egyben a közszektor működési folyamatainak minőségére is felhívja a figyelmet. Éppen itt válik végképp kérdésessé a kötet választott intellektuális alapja: a diszkrecionális fiskális politika hatástalansága, illetve az, hogy a fiskális politikai szabályok e problémára bármiféle megoldást adnának, vagy e nehézség bármiféle enyhítését jelentenék. Valójában nem a diszkrecionalitás mint olyan, hanem az aszimmetrikusan (prociklikusan) torzított diszkrecionalitás rejt magában a költségvetési hiányhajlam és fenntarthatatlanság veszélyét. Habár a szerzők a 2. fejezetben óvatos utalást tesznek (jobbára neoklasszikus gyökerű modellek alapján) az eseti fiskális politika sikerességére vonatkozóan, az 5. fejezetből mégis úgy tűnik, hogy a diszkrecionális lépésektől való tartózkodás a hiteles fiskális politika kulcsa. Észre kell venni, hogy mind a két tézis (a diszkrecionális költségvetés-politikai hatástalanság és az, hogy ennek állítólagos meg- és feloldását a költségvetési szabályok jelentenék) probléma. Ami az elsőt illeti, az értelmezések általában megfelelnek annak hangsúlyozásáról, hogy az ekvivalenciatétel a fiskális politika nem abszolút, hanem feltételes hatástalanságát emeli ki – a feltételt e modellkeretben a központi költségvetés kiadási szerkezete jelenti. Az ekvivalencia csakis akkor működik, ha a költségvetés a stimulálási célú adócsökkentéssel párhuzamosan (vagy legalábbis azt követően) nem módosítja működési folyamatait – ha él ezzel a lehetőséggel, vagyis fiskális reform mellett hajlandó (és képes) elkötelezni magát,

s javítja az adóbevételek felhasználásának hatékonyságát, az ekvivalencia megbomlik. Ekkor az adócsökkentés miatt kieső költségvetési bevételek pótlása elmaradhat, s így sem kötvénykibocsátásra, sem pedig az adósságszolgálat miatti adónövelésre nincs szükség. A fiskális reform kedvező mellékterméke az ekvivalenciatétel szerint is az aggregált kereslet diszkrecionális fiskális politikai lépések révén való befolyásolási képességének visszaszerzése. S vegyük észre azt is, hogy az ekvivalenciatétel szerint ehhez már meglepetésre sincs szükség: a fogyasztás várt (és kedvező) módosulását teljes mértékben ismert fiskális politikai akció (egy megkezdett és végrehajtott reformprogram) is képes kiváltani. Aligha következik mindebből a diszkrecionális fiskális politika hatástalanságának tézise – s bár az újklasszikus makroökonómia nem számolta fel egyszer és mindenkorra a diszkrecionális költségvetési akciók hatásosságát, e lépések korlátaira sikeresen hívta fel a figyelmet.

A fiskális politikai szabályok hatókörének megítélését tekintettük az előzőekben a másik kifogásolható alaptételnek. A költségvetési fenntarthatóság szempontjából lényeges fiskális szabályok fontosságának hangsúlyozása a diszkrecionális fiskális politika hatásosságától merőben különböző probléma. Valójában nincs olyan logikai szál, amely az eseti fiskális politikai beavatkozások állítólagos (s elméletileg nem is alátámasztott) hatástalanságától a fiskális szabályok e hatástalanságot valamiképp feloldó, kiváltó tulajdonságaihoz vezetne. Nem gondolhatjuk azt értelmes módon, hogy az eseti fiskális politikai beavatkozások kudarcaiért a fiskális szabályok valamilyen módon kárpótolnak minket. Fiskális szabályokra akkor is szükség lehet, ha egyébként hiszünk a diszkrecionális költségvetési akciók sikerében – sőt, leginkább a diszkrecionális intézkedések alkalmazása miatt válhatnak e szabályok szükségessé és hatékonyvá, határt szabva a költségvetés intervenciók hajlamainak és szándékainak. Vannak

persze eszközök (az automatikus fiskális stabilizátorok), amelyek úgy képesek a fiskális fenntarthatóság biztosítására, hogy közben nem terhelik a reálgazdaság működését esetleg ciklusokat generáló diszkrecionális fiskális beavatkozásokkal. E stabilizátorokra azonban az jellemző, hogy ha helyesen vannak beállítva, akkor automatikusan biztosítják a költségvetés és az államadósság fenntarthatóságát – anélkül, hogy működésüket bármiféle fiskális szabály vagy költségvetés-politikai intézmény korlátozná. A fiskális szabályok (például a hiány vagy az államadósság szintjének valamiféle limitálása) legfőképp a diszkrecionális lépésekre is építő költségvetési politikára alkalmazva mutatják meg kedvező hatásukat. Az elméleti megfontolások és a gyakorlati tapasztalatok egyaránt azt mutatják, hogy az eseti (értsd: nem szabálykövető) fiskális beavatkozások alkalmasak kedvező makrogazdasági hatások kiváltására – a fő kifogások ezért nem is a belőlük következő negatív reálgazdasági hatásokra, hanem a kedvezőtlen költségvetési következményekre vonatkoznak. A kérdés már csak az, hogy emiatt le kell-e mondanunk a diszkrecionális fiskális eszközök alkalmazásáról. Kétségtelen, hogy a súlyosabb visszaesésekből való kilábaláshoz az automatikus stabilizátorok hatása nem feltétlenül elegendő – ilyenkor méltán hagyatkozhatunk a diszkrecionális keresletélénkítő intézkedésekre. A fő gond az, hogy e beavatkozások mély és tartós nyomot hagyhatnak a nemzetállami költségvetéseken. Éppen ezek felszámolásában, illetve kialakulásuk megakadályozásában segítenek a fiskális szabályok. Nem a keresletélénkítési célú adócsökkentések vagy beruházásösztönző kiadási programok elrendelése problémás, hiszen ezek jó eséllyel kiváltják a kívánt hatásokat, hanem az, hogy ezeket az intézkedéseket a fiskális kormányzatok rendre elfelejtik visszavonni, s így a deficitet és az államadósságot akkor is kedvezőtlenül érintik, amikor a kedvezőtlen makrogazdasági feltételek már elmúltak. A fellendülés beindulása

után el kell kezdeni a hiányba fordult költségvetés pozíciójának javítását, hiszen ehhez a reálgazdaság működési folyamatai meg is teremtik a kedvező feltételeket. A költségvetés kiköltekezhet a kedvezőtlen körülmények között, ha (például fiskális szabályok, illetve intézmények által diktált) fegyelmet magára kényszerítve ügyel arra, hogy kedvező időkben javítsa pozícióját. A konjunkturális helyzetet követő, ahhoz igazodó költsékezési és visszagyűjtési fázisok megfelelő időzítéssel és méretezéssel valójában a fiskális politika stabilizációs funkciójának ellátásához is hozzájárulhatnak. A fiskális szabályok igazi erénye tehát az, hogy képesek lehetnek a diszkrecionális intézkedéseket is alkalmazó politika fenntarthatóságának biztosítására.

Sajátos módon azt mondhatjuk, hogy a kötet legfőbb erénye, egyben legfőbb hiányossága is: a tárgyalt elméletek kritikai elemzésének szinte teljes mellőzése. A kiindulási alapot jelentő elméleti tételek gyors és a kritikát szintén mellőző áttekintése után rögtön a lényegi mondanivalót jelentő elméletek ismertetésébe kezd: a kötet gondolatmenete tehát az alapvető, a felsőoktatásban is általánosan alkalmazott modellektől ível a fiskális fenntarthatóság problémájának komplex közelítéséig. Mivel a kötet nem is tűzte ki az általa tárgyalt elméletek mélyreható kritikáját, valójában nem is róhatjuk fel hibájaként, hogy az egyes elméletek hiányosságairól, gyenge pontjairól csak elvétve tesz említést. Mindez semmit nem von le a könyv és a szerzők érdemeiből. Egyértelmű előnye az, hogy a szerzők a téma feldolgozása során széles szakirodalmi bázisra támaszkodtak, s ennek alapján a lehető legszabatosabb értelmezésre és tolmácsolásra törekedtek. A *Költségvetési pénzügyek* műfaja a nyugat-európai és tengerentúli szakirodalomból jól ismert *review paper* és a valamely (szub)diszciplína alapvető és kikristályosodott tudáselemeit tartalmazó *kézikönyv* közé esik. A kötet letisztult anyagával arra enged következtetni, hogy a költségvetési pénzügyek elmélete mára

olyan érettségi szintre jutott, hogy megkezdődhet a tudományos eredmények folyamatos és tudatos leszivárogatása a magaselméletből a felsőoktatásba és a gyakorlati alkalmazások szférájába. A költségvetési pénzügyek elmélete, ha nem is tökéletes és zárt, ha tartalmaz is finomítandó részleteket, kellően kimunkált, részletes és megalapozott ahhoz, hogy a tudományos műhelyekből a tudományos bemutatótermekbe kerüljön. A *Költségvetési pénzügyek* egy efféle tárlat áttekinthető kalauzának tekinthető, ami az érdeklődő nézelődőket segíti a tárlat elemei között meglévő logikai kapcsolatok felfedezésében és értelmezésében, s az elméleti rendszer egyes elemeinek szabatos értelmezésében. Természetes, hogy mint kézikönyv, egyfajta elfogultság jellemzi választott mondanivalójával kapcsolatban, s emiatt úgy tűnhet, mintha a költségvetési pénzügyek a ténylegesnél biztosabb és kikezdehetlenebb válaszokkal rendelkezne az őt foglalkoztató kérdésekben.

A kötet mindezzel folytatja azokat a hagyományokat, amelyeket az elmélettörténet terén a

magyar olvasók mára már jól ismerhetnek – a *Költségvetési pénzügyek* éppen ezért az elmélet-történeti irodalom egyik új darabjának is tekinthető. A szerzők kiváló érzékkel figyeltek fel arra a hiányra, amely eddig mintegy befejezetlenül hagyta a közgazdasági elméletek fejlődéstörténetét: a nagy áttekinthető művek nemigen láttak a monetarista irodalmon túlra, s bár a közgazdasági elmélet terén folyamatosan tanúi lehettünk nagy áttöréseknek, ezekről legfeljebb szűkszavú tudományos közlemények tájékoztattak. A kötet amellet, hogy ügyel az elméleti és elmélettörténeti hitelességre, a közpénzügyi irodalom egyre bővülő állományát egy igen értékes, a napi gyakorlatban és a felsőoktatásban is könnyen alkalmazható elemmel bővíti. A *Költségvetési pénzügyek* a témakör jól áttekinthető, logikusan felépített, akár kézikönyvként is alkalmazható meghatározó szakirodalmi forrásává fog válni.

Galbács Péter

Levelezési e-cím: pgalbacs@upcmail.hu

IRODALOM

BENCZES I. (2008): A költségvetési hiány politikai gazdaságtana. *Közgazdasági Szemle*. Vol. (55) No. 3. 218–23. oldal

BENCZES I. – KUTASI G. (2010): A költségvetési politika fenntarthatósága és a szabályalapú gazdaságpolitika. *Köz-Gazdaság*. Vol. (5) No. 2. 59–74. oldal

BENCZES I. – ÜRÖGDI A. (2008): A politikai üzleti ciklusok új elmélete és empiriája. *Pénzügyi Szemle*, vol. (53) No. 2. 265–279. oldal

BILSON, J. F. O. (1980): The Rational Expectations Approach to the Consumption Function – A Multi-Country Study. *European Economic Review*, vol. (13) No. 3. pp. 273–299

FISCHER, S. (1977): Long-Term Contracts, Rational Expectations, and the Optimal Money Supply Rule. *The Journal of Political Economy*. vol. (85) No. 1. pp. 191–205

GORDON, R. (1979): New Evidence that Fully Anticipated Monetary Changes Influence Real Output After All. *NBER Working Paper*, No. 0361, Cambridge, MA: National Bureau of Economic Research

KUTASI G. (2007): Költségvetési hiány és egyensúlyteremtés – intézményi megközelítésből. *Pénzügyi Szemle*. Vol. (52) No. 1. 35–49. oldal

KYDLAND, F. E. – PRESCOTT, E. C. (1977): Rules Rather Than Discretion – The

Inconsistency of Optimal Plans. *Journal of Political Economy*. Vol. (85) No. 3. pp. 473–491

SMITH, V. L. (1991): Rational Choice – The Contrast between Economics and Psychology. *The Journal of Political Economy*. Vol. (99) No. 4. pp. 877–897

TAYLOR, J. B. (1975): Monetary Policy during a Transition to Rational Expectations. *Journal of Political Economy*. Vol. (83) No. 5. pp. 1009–1021

WEEKS, J. (1998): *A neoklasszikus közgazdaságtan kritikája*. Budapest, Aula Kiadó

Szerzői útmutató a Pénzügyi Szemlében publikálók részére

A kéziratokat elektronikus formában, mellékletként kérjük beküldeni a szemle@asz.hu e-mail címre. A Microsoft Office programcsomag használatát kérjük.

A közlemények hossza a 40 000 karaktert (szóközökkel) nem haladhatja meg.

A kézirat a következőket tartalmazza:

- 1 címloldal,
- 2 magyar összefoglalás, kulcsszavak; angol összefoglalás (angol címmel), key words,
- 3 szöveg,
- 4 irodalomjegyzék,
- 5 táblázatok,
- 6 ábrák.

1 A címloldalon sorrendben a következők szerepeljenek: a kézirat címe, esetleg alcíme, a szerzők neve, a szerzők tudományos fokozata, titulusa, a szerzők munkahelye (feltüntetve a várost is), a szerzők beosztása. Továbbá adják meg a levelező szerző¹ e-mail címét, telefonszámát és a beadás dátumát.

2 Az összefoglalást magyar és angol nyelven kell beküldeni, külön-külön lapon. Nem tartalmazhat rövidítéseket. Megszerkesztésénél a következőket kell figyelembe venni: „Bevezetés”, „Célkitűzés”, „Módszer”, „Eredmények” és „Következtetések” lényegre törő megfogalmazása történjék oly módon, hogy csupán az összefoglalás elolvasása is elegendő legyen a dolgozat lényegének megértéséhez. A magyar és angol összefoglalás hossza igazodjon egymáshoz, maximális karakterszám 1000. Maximum öt kulcsszó adható meg a magyar és az angol nyelvű összefoglaló után, JEL-kód.

3 A kézirat világos szerkesztése különösen fontos az olvasó számára. Az eredeti közleménynél a bevezetőben, néhány mondatban meg kell jelölni a kérdésfelvetést. A részletes történelmi bevezetést kerülni kell. A módszertani részben világosan és pontosan kell bemutatni a módszereket vagy hivatkozni azokra, amelyek alapján a szerzők az eredményeket megkapták. Az eredmények és a diszkusszió részeket külön és világosan kell

¹ A levelező szerző e-mail címét a lapban feltüntetjük.

megszerkeszteni. A diszkusszió rész legyen kapcsolatban az idevonatkozó legújabb ismeretanyaggal, valamint azokkal a megállapításokkal, amelyekből a szerzők a következtetéseket levonták. Az eredmények újszerűsége világosan tűnjön ki.

A módszerek, eredmények, megbeszélés részek megfelelő alcímeket kapjanak. A kéziratban az ábrák helyét, címét kérjük arab számokkal jelölni.

4 Irodalmi hivatkozások. Az irodalmi hivatkozásokat a legújabb eredeti közleményekre és összefoglalókra kell korlátozni. Csak azok az irodalmi hivatkozások sorolhatók fel, amelyekre a szövegben utalás történt és direkt kapcsolatban vannak a kutatott problémával. Háromnál több szerző esetén a három szerző neve után „et al.” írandó. A szövegközi szakirodalmi utalásokat zárójelben kérjük feltüntetni, például (Osipian, 2009). Ha valamelyik szerzőtől több, azonos évben megjelent munkára hivatkozik, a művek megkülönböztetésére használja az évszám mellé írt a, b, c stb. indexet. Oldalszám megadása esetén (szó szerinti idézetnél az oldalszám kötelezően jelölendő).

Az irodalomjegyzéket a tanulmány végén abc-sorrendben közöljék, a következőképpen oldva fel a szövegközi utalásokat:

▶ Könyveknél: Felföldi B. – Németh E. – Tarr K. – Vass Gy. (2002): *Kommunikáció mint az európai integráció önkormányzati szempontból kiemelt kérdése*, Municipium Magyarország Alapítvány, Budapest

▶ Tanulmánykötetekben, gyűjteményes kötetekben megjelent publikációknál: Menard, C. (2004): A new institutional approach to organization. In: Menard, C. – Shirley, N (ed.): *Handbook of new institutional economics*. Kluwer: Boston-Dordrecht. Pp. 281–318

▶ Folyóiratban megjelent cikkeknel: Osipian, A. L. (2009): Corruption hierarchies in higher education in the former Soviet Bloc. *International Journal of Educational Development*. 29. pp. 321–330

▶ Web címe knél: World Bank Institute (2010): Governance matters 2009. Worldwide Governance Indicators, 1996–2008. Online: <http://info.worldbank.org/governance/wgi/index.asp>

5 A táblázatokat címmel kell ellátni, minden táblázatot külön lapon kell megadni. A táblázat ne legyen kép, a táblázatokat wordben, excelben kérjük elkészíteni.

6 Az ábrákat címmel kell ellátni. Az ábrákat mindig grafikus rajzolja, ezért, hogy pontosak legyünk, kérjük az adatsorokat. Kérjük a mértékegység, jelmagyarázat szükség szerinti megadását. Az ábra forrását kérjük megjelölni; a szövegben megfelelő helyen jelenjen meg az ábrákra, táblákra, jegyzetekre való hivatkozás.

Köszönjük, hogy megfelelően előkészített kézirattal segíti munkánkat!

a Pénzügyi Szemle szerkesztősége